

הדגל שבתוכי והדגל שמחוצה לי *

מטרות

- להפגיש את המשתתפים עם תוכנו ועם משמעותו הסמלית של הדגל.
- לבחון את משמעותו וחשיבותו של הדגל באירועים היסטוריים-לאומיים.

אוכלוסיית היעד

גילאי 13 - 18

משך הפעילות

90 דקות

עזרים

- קטעי קריאה - סיפורים אישיים (נספח מס' 1).
- קטעי קריאה - מן העיתונות (נספח מס' 2).

* עובד על פי: "דגלים מספרים", מתוך: על סמלים, טקסים ומועדים, מינהל חברה ונוער, 1997.

מהלך הפעילות

חלק ראשון

שלב א' / קבוצתי

- המליאה מתחלקת לקבוצות בנות ארבעה משתתפים, וכל משתתף מקבל קטע קריאה שונה (מתוך נספח מס' 1).
- המשתתפים יקראו את הקטעים. כל משתתף יספר מה הרגיש כשקרא את הקטע.
- הקבוצה תבחן את תפקידו של הדגל בקטע שקרא כל משתתף ותברר מה ביקש הכותב לבטא.
- הקבוצה תתכונן לדיווח במליאה על תפקידו של הדגל בקטעים שקראו ועל הרגשות שהם מעוררים.

שלב ב' / במליאה

דיווח הקבוצות.

שאלות לדיון:

1. מה הרגשתם כאשר קראתם את הקטעים?
2. האם יש מכנה משותף לקטעים? אם כן, מהו?
3. מה אתם מרגישים בשעת הנפת הדגל בטקסים שונים כגון: טקס יום הזיכרון, המסע לפולין, קבלת מדליה באולימפיאדה וכד'?
4. כיצד אפשר להסביר את התופעה, שאנשים במקומות שונים ובזמנים שונים משתמשים באותו סמל?

שלב א' / קבוצתי

- המליאה מתחלקת שוב לקבוצות בנות 4 משתתפים (רצוי שהמשתתפים יתחלקו לקבוצות שונות מאלו שהיו בחלק הראשון).
- כל משתתף מקבל קטע קריאה שונה (מתוך נספח מס' 2).
- המשתתפים יקראו את הקטעים. כל משתתף יספר לחבריו מה הוא מרגיש לאחר שקרא את הקטע, בהשוואה לקטעים שנחשף אליהם בחלק הראשון.
- הקבוצה תדון בשאלות הבאות:
 1. מה אתם חושבים על היחס כלפי הדגל, כפי שהוא מתואר בקטע שקראתם?
 2. איזו כותרת הייתם נותנים לקטעים שקראתם בחלק הראשון של הפעילות?
 3. איזו כותרת הייתם נותנים לקטע שקראתם בחלק השני של הפעילות?
- הקבוצה תתכונן לדיווח במליאה על משמעות הדגל ושימושו.

שלב ב' / במליאה

דיווח הקבוצות.

שאלות לדיון:

1. לאור כל מה שאמרנו עד עתה, האם רצוי לחייב הנפת דגל באמצעות חוק?
2. האם יש להגביל את השימוש בדגל ישראל בהפגנות פוליטיות? מדוע?
3. כיצד לנהוג כלפי תופעות של ביזוי הדגל הלאומי?
4. איך ניתן לחנך אנשים לכבד את הדגל? (לספק להם מידע, לדון איתם על ערכים ועל רגשות הקשורים בסמלי הדגל ובאירועים בהם מניפים את הדגל?)

למנחה:

ניתן להרחיב את היריעה ולהוסיף פעילויות בנושא הדגל מתוך החוברת **על סמלים, טקסים ומועדים**, מינהל חברה ונוער, 1997.

בהתנוסס הדגל עם הנפת דגל ישראל לפני בניין עצרת האומות המאוחדות ניו-יורק, 12 במאי 1949

מגן-דוד זה אשר נשאנו עמנו באלפי שנות הגלות, הפיזור והייסורים; מגן-דוד זה אשר היה לנו לנס בכל נדודינו; מגן-דוד זה אשר נהפך בידי עושקינו לאות-קלון; דגל תכלת-לבן זה אשר נישא בידינו בכל רחבי ההיאחזות בארצנו, ארץ-ישראל; אשר ליווה את חלוצינו בצאתם לחרוש לראשונה אדמת-שממה; אשר הונף ברמה בידי לוחמינו לחירות בשדה-קרב במלחמת-העולם האחרונה; אשר נפרש מעל חומות גטו וארשה במרד הנואש; דגל זה, אליו נזעקו כל כוחות העם היהודי שנאבקו על גאולתו בארץ-אבות - מבטא היום הזה את קוממיותנו השלמה, בהיותו מתנופף בגאון כדגל החמישים ותשעה במעגל הגדול הזה, המסמל את אחדותה ואת מיטב שאיפותיה של האנושות כולה.

מה גדול היום הזה! הנני תפילה כי נזכה להיות ראויים לכבוד המוחזר לנו, יאים לאחריות אשר מעמד חדש זה מטיל עלינו. לבי לאשר נפלו חלל בחרפם נפשם במלחמה על עתיד עמם, לכל אשר קורבנם העליון הביאנו עד הלום, יהי רצון וכל אלה ששכלו את יקיריהם במערכה המכרעת הזאת ימצאו נוחם בהכרה כי קורבנם לא היה לשווא; כי הללו מסרו את נפשם למען החיים, החירות והשוויון של עמם בקרב משפחת העמים, למען מלוא חופש היצירה של גאון האומה הישראלית.

/ משה שרת, בשער האומות, הוצאת עם עובד, 1958

קטעים מתוך "עד דגל הדין" אברהם אדן (ברן)

השכם בבוקר העשרה במרץ 1948, יצאו כמחצית מחיילי הפלוגה לבצע חמישה פטרולי סיור. הסיור השישי היה בדרכו חזרה מראס-אל-נקב. בערך ב-09:00 נחת "פרימוס" בבקעה. הגיע נחום ופתח בהתרגשות: "ברן, קח את הפלוגה ורוץ מהר לאום-רשרש. ההאזנה קלטה מברק ירדני, בו הורה גלאב פחה (מפקד הלגיון הבריטי) לפנות את כל הכוחות הירדניים הפרוסים בערבה אל מעבר לגבול המנדטורי. "פרימוס" שסייר הבוקר מעל ראס-אל-נקב מצאה ריקה. על אף זאת עליך להיזהר שלא תיפול למלכודת". נחום החזיק חבילה בידו, החל להתיר אותה ואמר: "הבוקר התברר לנו ששכחנו להצטייד בדגל הלאום, אך מצאנו עצה - אילתרנו: פועה מזכירתי לקחה סדין, תפרה במרכזו כוכב כחול דמוי מגן דוד שהורידה מתיק עזרה ראשונה של חיל האוויר, ומשני צידיו ציירנו בדיו שני פסים. קבל את הדגל ודיר-באלאק (הישמר לך) אם לא תגיע ראשון ותתלה אותו באום-רשרש!" "אעשה כמיטה יכולתי", ענית.

קיפלתי את דגל-הדין והכנסתי אותו בין הגופייה והחולצה. "מה אתה עוד כאן, עוד לא זזת?" גער בי נחום...

...היינו עמוסים לעייפה בתרמילים ובהם מזון, שמיכות, בגדים ופגל אוהל. בנוסף לנשק האישי נשאנו עמנו גם שפע תחמושת. כל חייל נשא על צווארו שרשרת כדורים למקלע המ.ג., חלק מהחיילים נשאו בידיהם גם פחים ובהם בסקוויטים...

...שמש קופחת ושרב כבד חברו נגדנו... וכך המשכנו להתקדם מסיבוב לסיבוב. הכביש היה סלול מאבנים. ירדנו בסרפנטינות תלולות ומפותלות. ככל שהעמקנו גברה התפעלותנו מהנוף של הרי הגרניט...

...ככל שהמשכנו להתקדם עלה המתח, חשנו שאנו מתקרבים, הייתה שתיקה, במפתיע נגלה המפרץ - ים כחול, משובץ בין הרי גרניט ומנגד העיירה עקבה. נוף מרהיב! משטרת אום-רשרש הייתה מוסתרת על ידי גבעות נמוכות. המשכנו

להתקדם, מתח והתרגשות עצורה ניכרו בפני כול...

קולו של נחום נשמע: "אנחנו נחפה, ברן, מיכה וסשקה יטהרו!" זינקנו קדימה ונצמדנו לקיר בחיפוי הדדי קרוב, סרקנו את החדרים. התברר כי משטרת אום-רשרש ריקה - ובידינו! סימנו בהינף יד, השאר הגיעו בריצה. התחבקנו, לחצנו ידיים, ולא ידענו כיצד לבטא את שמחתנו. "ברנצ'יק, שלוף את הדגל" - אמר נחום וניגש למוט הדק והעקום שניצב מיותרם בפתח ה"חית", הוצאתי את דגל-הדיו מחולצתי וניגשתי לתורן. התורן היה ללא חבל. אחזתי בחבל שהיה קשור לדגל בשיני ואת ידי הרמתי על המוט מוכן לטפס. היינו שמונה: נחום שריג - המח"ט, עוזי נרקיס - הקמב"ץ החטיבתי, פפר - קצין ההנדסה החטיבתי, אברהם ברמן, "בז", מי שהיה מ"כ שלי בפלוגה ו' בפלמ"ח, מיכה פרי ונתן שחם - שהצטרפו כ"טרמפיסטים", סשקה הפוליטרוק, ואני. אחדים ניגשו לתמוך במוט, אחרים עמדו מהצד ומיכה צילם. הייתי עייף מאוד, אך אזרתי כוח וטיפסתי בזריזות ובקלות על המוט. נאחזתי חזק ברגלי וביד אחת, בשנייה השחלתי את החבל לטבעת וקשרתי אותו. זה לקח זמן, נאלצתי לאמץ את כל כוחותי כדי להשלים את הקשירה. בקושי סיימתי והחלקתי מטה. לרגע השתררה דממת מבוכה. הכל חשו שזה רגע היסטורי ולא ידעו כיצד לסיימו... ואז שאל סשקה: "ו"התקווה"?... הוא פתח, השאר הצטרפו, כשכולם עוברים לדום.

...שקעתי בהרהורים: נדמה היה לי ששחרור אילת מסמל את קצהו של נתיב ארוך ומפותל המעפיל במעלה, נתיב שבו הלכתי ביחד עם רבים מבני דורי. קצה הנתיב הוא סופם של דברים רבים: הוא קצה המפה, סביר גם שיהיה הקץ למלחמה. שחררנו את שטח המדינה היהודית מן ועד אילת.

/ אברהם אדן. עד דגל הדיו, הוצאת משרד הביטחון, 1984.

סוביבור, קיץ '87, יש נחשים פה

לפני חודש, בביקור שני בפולין, נסתי מזרחה עד הגבול הרוסי כדי להיות בסוביבור. עוד המקום שבגללו שבתי לפולין, כי לא הספקתי בפעם הראשונה.

המחנה וביתני ההמתה והשריפה נעלמו. יש שם רק אדמה שראתה הכל. בשטח סוביבור הקימו הפולנים אתר הנצחה. עיקרו: גבעה עגולה של אפר רבע מיליון היהודים שנרצחו שם. הגבעה מוקפת חומה נמוכה, ולמרגלותיה יש תא זכוכית ובתוכו אפר ועצמות אדם, גולגולת, שיניים. מול תא הזכוכית הזה עמדתי עם שני חברים שסחבתי אתי למסע, אבי ואריק, וטוב שהם עדי, כי מה שהתרחש מכאן ואילך נראה מופרז מכדי להאמין...

עמדתי מול תא הזכוכית, תקעתי את דגל ישראל באדמת התל שמאחוריו, לזכר הנרצחים ולכבוד המורדים, פסעתי אחורה, ופתאום, לא יודע מאיפה, הופיע נחש.

הנחש התפתל לאט וירד בין הגולגולת והעצמות, נשאר לידן והביט בנו. מה קורה כאן?

הנחש לא נעלם. נחשים בדרך כלל בורחים מהר. הוא לא. הוא זחל שם, ואני לא יודע עכשיו איך להמשיך לספר, האווירה נעשתה עמוסת סמליות, מפחידה, סוריאליסטית, אפילו באופן מוגזם וקיטשי. סרט של ספילברג. אלא שזה קרה באמת. הנחש המשיך להביט בנו וכאילו אמר לנו: מה אתם רוצים כאן? זו אדמת מוות, זה מיקום של נחשים, של מפלצות. דימיאניוק היה כאן, הסתלקו, זה הבית שלי.

האדמה של פולין פלטה לנו נחשים. מי ידע בכלל שיש נחש בפולין? הוא הסתובב מולנו עשר דקות, הספקנו לצלם אותו, והסתלק אל בין העשבים.

כשחזרתי להוציא את הדגל ראיתי דבר נוסף. הדגל הוא שהוציא את הנחש מן האדמה. את מוט הדגל תחבתי לתוך מאורת הנחש, והנשל היה כרוך שם סביב המוט. דגל ישראל עוקר נחש מאדמת סוביבור, עד כמה יכולה פעולה סתמית להיות סמלית?

/ מאיר עוזיאל - "מעריב"

הפלגתי ב"אכסודוס" / "יונאש"

יונאש היה אמנם בן 15, אך נראה, לכל היותר, כבן עשר. ילד נמוך-קומה וצנום ממוצא הונגרי. הוא היה עמנו על סיפון האונייה "אמפייר רייבל", אחת משלוש אוניות הכלא, שעשו דרכן לחופי צרפת כשסביבן שמונה אוניות מלחמה בריטיות. שתי אוניות הכלא האחרות, שנשאו גם הן כל אחת 1500 מעפילים היו "אושן ויגור" ו"ראנימיד פרק".

כאשר היינו כבר קרובים למים הטריטוריאליים של צרפת, פנה יונאש הקטן אל גד (למעשה: מיכה פרי, איש הפל-ים שהיה סגן מפקד אכסודוס והיה עמנו באוניית הכלא). "גד, תראה", אמר לו באידיש, "אני לא יודע צרפתית ולכן אני לא אוכל לומר לצרפתים שאנחנו לא נרד מהאונייה הזו, אבל אני מבקש לאפשר לי להסביר להם זאת בצורה אחרת".

הוא שלף מתחת לחולצתו הקרועה דגל כחול-לבן, מכוסה בחלקו בכתמי-דם גדולים. "זהו הדגל בו עטף אחי את ידידי הקרוב ביותר, צבי, אחרי שזה נפגע מכדורי הבריטים", אמר, "אני רוצה לפרוס אותו על התורן, כדי שכל הצרפתים וגם העיתונאים יראו כי עם ישראל חי וכי אנו נשוב למולדת שלנו בכל מחיר".

צבי, הוא צבי יעקובוביץ ז"ל, הנער בן 16, שנורה למוות שבועיים קודם לכן, כאשר הבריטים פתחו באש לעבר מעפילי אכסודוס.

גד הסכים ובאישון-לילה עזרנו ליונאש לעלות לתורן המרכזי של האונייה, כשהוא מסתתר בתוך עמדת התצפית הזעירה.

האמת היא, כי לאור האירועים הדרמטיים והפעילות הקדחתנית, כשהגיעה האונייה למים הטריטוריאליים של צרפת, שכחנו למעשה כי יונאש עדיין מסתתר על התורן. ממילא התכוננו לקבל את פניה של המשלחת הצרפתית הרשמית שעמדה לפנות אלינו, כך התבשרנו, בהצעה, שנרד לחוף ונזכה לטיפול וזכויות תושב בצרפת. בראש המשלחת הזו עמד פראנסואה קולברי, ה"פראפה" (המושל) של אזור בוש-די-רון, בו נמצאת מארסיי. עם שלושת חבריה נמנה גם אנדריי בלימל, מי שהיה ראש לשכתו של ראש-ממשלת צרפת, ליאון בלום, וכיהן כיו"ר הפדרציה הציונית הצרפתית.

שלושת אנשי המשלחת ניצבו מולנו כשנדחסנו בתוך המכלאה שעל הסיפון ובקול נרגש מאוד הם השמיעו את דברם. דחינו את ההצעה ופתחנו בשירת "התקווה".

באותה עת ממש, פרס יונאש, שכבר ישב 16 שעות על התורן, את הדגל הלאומי המוכתם בדמו של ידידו המנוח צבי. אכן, הוא באמת הצליח לומר לכל, ללא מילים, את אשר היה עליו לומר.

"עשיתי את אשר הייתי חייב לעשות, לא יותר", אומר יונאש מנדל, בן ה-55, היום איש עסקים מצליח - וגם הרבה פחות רזה וצנום.

/ נח קליגר - ידיעות אחרונות

קטע א'

דגלים לכל מסעדה

הנפת דגל הלאום הפכה להיות חזיון שכיח, לעתים מזומנות - ולאו דווקא במעמד מכובד. כל פתיחת חנות, משרד או מועדון מלווה בהנפת עשרות דגלי לאום. האם זהו מעמד לאומי מעורר כבוד? לאחרונה נפתחה עוד מסעדה כלשהי, ופתיחת המסעדה עוטרה בעשרות דגלים שהונפו לאורך המדרכות.

מחזה זה גובל בביזוי הדגל, ויש למונעו בחוק. יש להשאיר את מעמד הנפת הדגל רק לטקסים ואירועים לאומיים, המעוררים יראת-כבוד ופעימות-לב בקרבנו.

/ דן יהב, מעריב, 20.12.1976

קטע ב'

להגברת הרגש הלאומי

"דגל המדינה יוצב בכל כיתה בבית הספר, ועל הקיר תתנוסס מגילת העצמאות" - נאמר בהצעה שהוגשה למזכירות המועצה הפדגוגית של משרד החינוך והתרבות. המעלים את ההצעה מצביעים על המקובל בארה"ב.

הם מקווים, שהצבת דגל המדינה בכל כיתה תגביר את הרגש הלאומי של המשתתפים.

/ א' גבע, דבר, 29.9.1976

קטע ג'

אסור לכפות

רציתי להגיב על הרעיון של המועצה הפדגוגית שליד משרד החינוך - לתלות בכל כיתה בבית הספר בארץ את דגל המדינה ואת מגילת העצמאות. אני מתנגדת לכך בכל תוקף. לדעתי, במעשה זה יהיה ביזוי דגל המדינה ומגילת העצמאות, שייתלו עם כל שאר הקישוטים לסוגיהם, כאשר למולם, על פי רוב, ניצבים דמויותיהם של שחקני כדורגל אהודים ושל להיטי פופ שונים. נוסף לכך, לדעתי אין לכפות את רגש ההזדהות עם הסמלים האלה מלמעלה. אם הכיתה תרצה בכך, בוודאי תעשה זאת. אם יכפו עלינו, יגרום הדבר להשנאת נושא הציונות, במקום לקרבו אל לבות המשתתפים. העובדה, שהדבר מתבצע בארצות הברית, אינה משנה מאומה.

/ מיה לוי, מעריב לנוער, 18.1.1977

תוכן במקום סמלים

יורשה לי להרהר הרהורי כפירה על היוזמה להציב את דגל המדינה ואת מגילת העצמאות בכל כיתה בבית הספר - אם תוגשם. לא אתקשה לראות בדמיוני הפרוע את ליצני הכיתה נושאים את הדגל בהפסקות במצעדי בידור, ואחרים מנגבים בו את ידיהם בגלוי או בהיחבא.

הבא ללמוד גזירה שווה מן הנעשה בבית הספר האמריקאי חייב לדעת, כי להצבת הדגל בכיתה קדם שם חינוך מעמיק לערכי הדמוקרטיה.

נער אמריקאי לומד ויודע את החוקה, והוא שופט את מעשי הממשל והרשויות האחרות על-פיה. באווירה כזאת ובחינוך כזה הדגל - המוצב בכיתה, בבית הקולנוע ובכל מקום ציבורי אחר - זוכה לכבוד שהוא ראוי לו.

לישראלי אין הזדהות כזאת עם דגלו ועם סמלים לאומיים אחרים, כי לא חינוכוו לכך. גם יש לו סיבות לא מעטות שלא להעריך את הדמוקרטיה נוסח ישראל.

אם רוצים לחנך את הישראלי הצעיר לאהוב את מולדתו ואת הדמוקרטיה שלו, חייבים תחילה לטפח בו את התוכן של מגילת העצמאות - ולא להציע בפניו את הסמלים החיצוניים.

/ נתן דונביץ, הארץ, 6.10.1976

